

Jij maakt het verschil

⌚ Duur 60 minuten

© **Lesdoel** De leerlingen reflecteren op hun rol als actieve burgers in de samenleving. Ze onderzoeken hoe ze zich kunnen inzetten voor het beschermen van rechten, voor het bevorderen van respect en voor het aanpakken van maatschappelijke problemen zoals pesten of uitsluiting. Ze leren dat ze nu al invloed kunnen uitoefenen en worden aangemoedigd om hun stem te gebruiken en verantwoordelijkheid te nemen voor een inclusieve, rechtvaardige en duurzame toekomst.

Verbindende leergebieden

- Burgerschap en mensenrechten
- Filosofie en kritisch denken
- Taal (meningsvorming, debat, poëzie)
- Kunstzinnige oriëntatie (vormgeving, expressie)
- Mens en maatschappij

Kerdoelen

Burgerschap

- 2 Diversiteit – Leerlingen leren omgaan met verschillen en ongelijkheid.
- 3 Democratische waarden – Leerlingen oefenen met vrijheid van meningsuiting en verantwoordelijkheid.
- 4 Maatschappelijke betrokkenheid – Leerlingen ontdekken hoe je een bijdrage kunt leveren aan een rechtvaardige samenleving.
- 6 Maatschappelijke vraagstukken – Leerlingen reflecteren op actuele sociale thema's als pesten, uitsluiting en mensenrechten.

Nederlands

- 3A Doelgericht spreken en schrijven – Leerlingen brengen hun mening onder woorden en verwerken inzichten in creatieve of overtuigende taal.
- 3B Creatief taalgebruik – Leerlingen uiten zich via poëzie, spoken word of visuele taal.
- 4B Gesprekken voeren om te leren – Leerlingen luisteren, reageren en oefenen met standpunten.

Kunst en cultuur

- 1 Creatieve maak- en denkstrategieën – Leerlingen zetten vormgeving in voor een maatschappelijk doel.
- 4 Verbeelden en creëren – Leerlingen maken posters en teksten over mensenrechten.
- 6 Kunst en cultuur beleven – Leerlingen verkennen de kracht van kunst in sociale verandering.

Mens en maatschappij

- 9 Invloed en macht – Leerlingen ontdekken hoe burgers invloed kunnen uitoefenen.
- 10 Diversiteit – Leerlingen reflecteren op het belang van solidariteit en inclusie.

Benodigdheden

- Stellingenkaartjes voor debat
- Papier, tijdschriften, stiften, verf, scharen
- Kaartjes voor actie-uitspraak
- Laptop of digibord voor video / gastles (optioneel)
- Spreekkaartjes of microfoon voor voordracht

Introductie voor de leerkracht

Leerlingen in groep 8 zijn klaar voor een nieuwe fase: ze nemen afscheid van de basisschool, kijken vooruit naar de middelbare school en zijn zich steeds bewuster van hun positie in de samenleving. In deze overgangsfase is het van groot belang hen te laten ervaren dat hun stem telt en dat zij verschil kunnen maken – juist nu. Deze les biedt ruimte voor diepe reflectie en zichtbare actie. Leerlingen gaan in gesprek over vrijheid, gelijkheid en verantwoordelijkheid. Ze koppelen deze thema's aan concrete voorbeelden uit hun eigen omgeving. Ze ontwerpen posters, schrijven gedichten, voeren debatten en bedenken kleine acties die bijdragen aan een rechtvaardige klas en wereld.

Voor jou als leerkracht is dit een kans om eigenaarschap, empathie en kritisch denken te verbinden met expressie en samenwerking. Je begeleidt het proces als gespreksleider, stimulator van initiatief, en bewaker van een open, veilige leercultuur waarin iedere leerling ontdekt: ik doe ertoe.

Omschrijving van de opdracht

Deze les draait om het activeren van leerlingen als burger: denken, voelen en handelen komen samen in een maatschappelijk mini-project. Leerlingen kiezen een thema dat zij belangrijk vinden en geven daar op creatieve wijze vorm aan. Ze leren dat grote waarden als gelijkheid en vrijheid ook op kleine schaal beginnen – in hun klas, hun stem, hun keuze om iets te doen.

Begeleiding

Geef leerlingen veel ruimte voor eigen ideeën, maar zorg voor een duidelijke structuur. Help bij het onderbouwen van meningen en het stellen van goede vragen. Moedig leerlingen aan om door te denken: 'Wat bedoel je precies? Waarom vind je dat belangrijk?' Wees neutraal, open en nieuwsgierig.

Kennisoverdracht

Breng achtergrondkennis in over mensenrechten, vrijheid van meningsuiting, democratie en solidariteit. Koppel deze aan herkenbare situaties (bijvoorbeeld pesten, buitensluiten, vooroordelen, protesten, klimaatdemonstraties). Maak zichtbaar hoe deze abstracte thema's verbonden zijn met de leefwereld van leerlingen.

Differentiatie

Laat leerlingen kiezen hoe ze bijdragen (via kunst, debat, schrijven, interview). Ondersteun zwakke sprekers met visuele of schriftelijke hulpmiddelen. Bied uitdaging aan snelle denkers via verdieping van debat of extra vragen (bijvoorbeeld ethische dilemma's, wereldsituaties).

De vijf fasen van de leercirkel**Verwonderen**

Vraag: 'Zijn alle mensen gelijk?' Laat leerlingen voorbeelden benoemen van verschillen in uiterlijk, geld, afkomst en kansen. Vraag door:

- Wat bedoelen we als we zeggen: iedereen is gelijk?
- Moet iedereen hetzelfde hebben om gelijk te zijn?
- Voelt iedereen zich altijd gelijk behandeld?

Laat leerlingen op kaartjes tekenen of schrijven: 'Voor mij betekent gelijkheid ...'

Doel: leerlingen verwonderen zich over het spanningsveld tussen gelijke rechten en ongelijke situaties en ze ontwikkelen een persoonlijk perspectief.

Oriënteren

Werkvorm: campagneposter 'gelijke kansen voor iedereen'. In tweetallen maken leerlingen een poster over een belangrijk recht, bijvoorbeeld:

- recht op onderwijs;
- recht op veiligheid;
- vrijheid van meningsuiting;
- bescherming tegen discriminatie.

Ze bedenken een krachtige slogan, tekenen een beeld en schrijven een korte uitleg. Laat ze presenteren aan de klas:

- Waarom dit recht?
- Wat betekent het voor jou?
- Hoe zie jij dit op school of in de wereld?

Doel: leerlingen geven artistiek vorm aan waarden die zij belangrijk vinden en oefenen met uitleggen en presenteren.

Onderzoeken

Werkvorm: klasdebat over vrijheid en verantwoordelijkheid. Gebruik stellingen zoals:

- Je moet altijd kunnen zeggen wat je denkt.
- Alle kinderen verdienen dezelfde kansen, ook als ze minder hun best doen.
- Vrijheid is belangrijker dan regels.

Laat leerlingen per stelling debatteren in tweetallen of groepjes. Vraag:

- Wat vind jij?
- Waarom?
- Wat zegt de ander?

Reflecteer na afloop:

- Wat vond je moeilijk?
- Is je mening veranderd?
- Wat maakt een debat respectvol?

Doel: leerlingen oefenen met luisteren, argumenteren en respectvol omgaan met meningsverschillen.

Uitvoeren

Werkvorm: actiekaart – wat kan ik doen? Laat leerlingen nadenken: wat kunnen zij doen om de wereld of school iets eerlijker, vriendelijker of veiliger te maken? Voorbeelden:

- Ik zeg er iets van als iemand wordt uitgelachen.
- Ik luister naar iemand die iets moeilijks meemaakt.
- Ik wil posters maken voor onze actie.
- Ik wil iets doen voor het klimaat.

Laat leerlingen de actiekaarten ophangen aan een muur of meenemen als herinnering.

Doel: leerlingen ervaren hun persoonlijke rol in positieve verandering en zetten hun denken om in handelen.

Reflecteren

Werkvorm: poëzie of spoken word. Laat leerlingen een gedicht, tekst of zin schrijven over wat vrijheid, gelijkheid of verantwoordelijkheid voor hen betekent. Voorbeelden:

- Ik ben vrij als ...
- Gelijkheid is ...
- Ik maak verschil door ...

Wie wil, mag voordragen. Anderen mogen symbolen of beelden maken ter ondersteuning. Verzamel de resultaten in een 'wij maken verschil'-expo.

Doel: leerlingen reflecteren op hun waarden, verbinden die aan identiteit en leren krachtig uiting te geven aan hun visie.

Evaluatie en reflectie voor de leerkracht

Observeer:

- Wie laat een sterk rechtvaardigheidsgevoel zien?
- Wie durft zich uit te spreken of neemt verantwoordelijkheid?
- Hoe reageren leerlingen op abstracte begrippen?

Stel jezelf vragen als:

- Hoe kan ik deze betrokkenheid vasthouden na deze les?
- Welke thema's leven in mijn groep rond uitsluiting, vooroordelen of groepsdruk?
- Hoe maak ik de klas tot een plek waarin stem, verantwoordelijkheid en solidariteit écht geoefend blijven worden?

Mogelijke vervolglesen

- Wat doe je als je onrecht ziet?
- Wie is jouw voorbeeld in opkomen voor anderen?
- Wat betekent het om – online of offline – je stem te laten horen?
- Hoe maak jij verschil in de brugklas straks?

Deze lesbrief hoort bij de uitgave 'EigenlijkWijs'.
www.eigenlijkwijs.nl